

Dendrokronologisk undersøgelse
tømmer fra tagkonstruktion i Brøns kirke, Sønderjyllands amt

af
Orla Hylleberg Eriksen

SØNDERJYLLANDS AMT

Brøns kirke

21.01.02 Brøns sogn

Den antikvariske Samling, Ribe og Nationalmuseet ved Claus Feveile og Per Kristian Madsen.

Undersøgt af Orla Hylleberg Eriksen.

NNU j.nr. A5543

Tagkonstruktion, tømmer

Otte prøver af *Quercus sp.*, eg er undersøgt. Syv er dateret. To af prøverne har splintved bevaret. På én prøve kan kerneved/splintvedgrænsen erkendes. En prøve er udtaget i et knastområde og kan derfor ikke bruges. Fire prøver er udtaget af tagkonstruktionen over apsis, tre er udtaget af tagkonstruktionen over kirkens skib og én er udtaget af korets tagspirskonstruktion.

A5543 Brøns kirke - krydsdatering (tabel 1)							
	Apsis			Kor			Tagspir
	50561019	50561029	5056103	50561049	50561059	50561069	50561079
50561019	*	7.33	5.91	\	\	\	\
50561029	7.33	*	8.70	\	\	\	\
50561039	5.91	8.70	*	\	\	\	\
50561049	\	\	\	*	3.49	5.44	3.11
50561059	\	\	\	3.49	*	6.86	3.89
50561069	\	\	\	5.44	6.86	*	4.44
50561079	\	\	\	3.11	3.89	4.44	*

Tegnforklaring: \ = ingen overlap over 30 år. - = ingen t-værdi over 2.00

Undersøgelsen viser, at kurverne fra de daterede prøver kan opdeles i to grupper med hensyn til datering. 1) Apsis og 2) kor sammen med tagspir over koret. Kurverne i de to grupper krydsdaterer hver for sig og kan sammenregnes til to middelkurver på hhv. 167 år (50561m01), som dækker perioden 1022-1188 og 149 år (50561m02), som dækker perioden 1326-1474.

Apsis

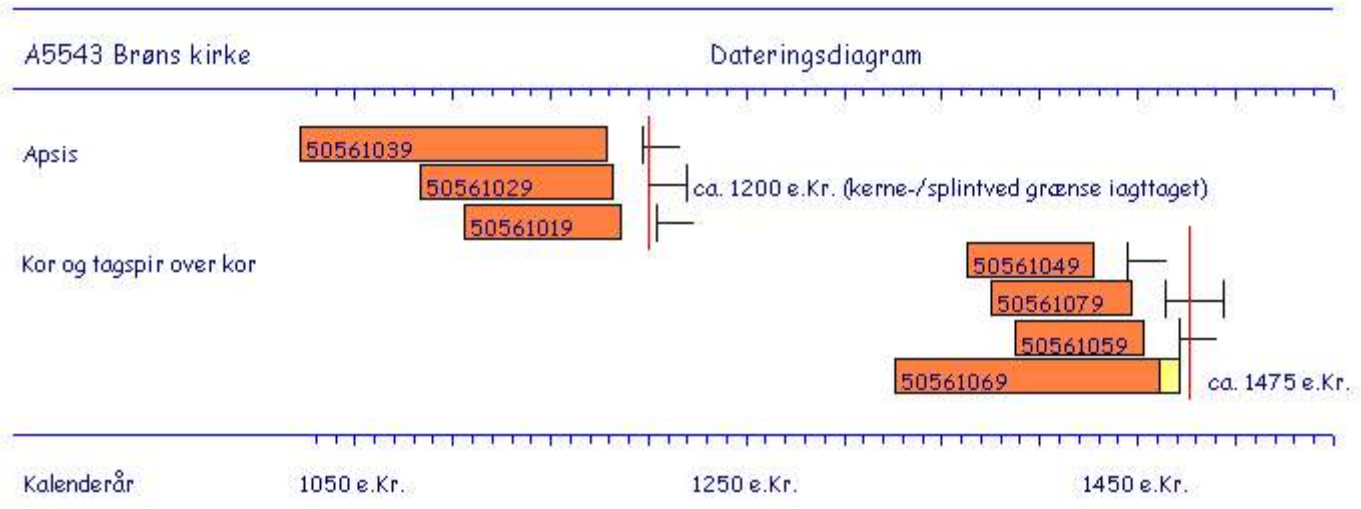
Tre prøver hører til denne gruppe (50561019, 50561029 og 50561039). Da splintgrænsen kan erkendes på en af prøverne (50561029), kan fældningstidspunktet for træet, som har leveret tømmer til denne prøve beregnes til ca. 1200 e.Kr. Denne datering må også gælde for de andre prøver fra apsis (se dateringsdiagram).

Kor og tagspir

Fire prøver hører til denne gruppe (50561049, 50561059, 50561069 og 50561079). Yngste bevarede år er dannet i 1475 (50561069).

Fældningstidspunktet for træet, som prøven kommer fra kan fastsættes til ca. 1475 e.Kr. Denne datering må også gælde for de øvrige træer i denne gruppe (se dateringsdiagram).

Splintstatistik: 20 -5+10 år.

A5543 Brøns kirke - krydsdatering med referencekurver (tabel 2)									
	Apsis				Kor og tagspir				
	50561m01	50561019	50561029	50561039	50561m02	50561049	50561059	50561069	50561079
Sjælland, 2i900001	5.46	3.71	5.14	4.06	3.46	-	3.73	3.86	-
Svendborg, 4m000001	4.09	3.81	4.72	2.21	-	\	\	-	\
Gram bro, 5058m001	\	\	\	\	4.15	3.34	6.81	3.51	3.41
Jylland/Fyn 9m456781	6.63	6.50	9.50	4.55	3.90	3.30	6.47	3.61	2.26
Slesvig-Holsten, dm100003	3.74	3.76	4.49	-	3.93	2.05	4.30	4.11	2.03
Lybeck, dm100006	6.12	5.71	6.43	3.93	-	2.39	3.38	-	-
Niedersachsen, dm200001	5.00	3.50	4.29	4.28	4.61	2.34	2.72	4.73	-
Weser, dm200004	2.29	-	2.85	-	3.86	-	3.67	3.78	-
Lüneburger Heide, dm200006	4.43	3.69	5.28	2.82	4.79	2.32	3.44	4.71	2.40
Lund, Sverige, sm000006	3.58	2.28	3.15	3.13	4.19	-	6.05	4.37	3.06

Tegnforklaring: \ = ingen overlap over 30 år. - = ingen t-værdi over 2.00

A5543 Brøns kirke - ASR 1703 - Katalog								
Unders nr.	Beskrivelse	År	Marv	Splint	Slutring	Synkron position	Datering	Bem.
50561019	pr. 1 - 2. fag, spærsko	83	>10 cm	0 år	H1	1106-1188	efter ca. 1200	
50561029	pr. 2 - 4. fag, spærsko	102	>10 cm	0 år	H1 H/S	1083-1184	ca. 1200	
50561039	pr. 3 - 9. fag, spær	160	3-4 cm	0 år	H1	1022-1181	efter ca. 1200	
50561049	pr. 5 - 6. fag fra vest, bindbjælke, nord	67	5-10 cm	0 år	H1	1363-1429	efter ca. 1445	
50561059	pr. 6 - 7. fag fra vest, bindbjælke, nord	69	5-10 cm	0 år	H1	1387-1455	efter ca. 1470	
50561069	pr. 8 - 1. fag fra vest, spær, nord	149	<1 cm	13 år	S1	1326-1474	ca. 1475	
50561079	pr. 7 - sydvestre nedre stolpe	74	1-2 cm	0 år	S1	1375-1449	ca. 1465	

Tegnforklaring: W - waldkante (barkring). vf - vinterfældning, sf - sommerfældning, Hx - Heartwood (kerneved) x = antal. Sx - Sapwood (splintved) x = antal. Hx og Sx angiver årringe, som ikke er inkluderet i rubrikkerne År og Splint. H/S angiver Heartwood/Sapwood grænse.

Publicering:

Med mindre andet er aftalt kan resultatet frit anvendes evt. med henvisning til denne rapport.